

УДК: 338.48:65.01

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.194.3-7>**Білецька Н.В.**

кандидат економічних наук

ПВНЗ «Вінницький інститут конструювання одягу та підприємництва»

Biletska Natalia

PhD in Economics

Private Higher Educational Institution «Institute of Clothing Design and Entrepreneurship», Vinnytsia

<https://orcid.org/0000-0001-6922-3614>

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ

В статті розглянуто інституційне забезпечення залучення інвестицій до розвитку туристичного сектору в Україні, яке виступає ключовим фактором для формування сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання зростання галузі. Метою дослідження є аналіз, систематизація, узагальнення наявних інституційних засад залучення інвестицій та розробка рекомендацій щодо подолання інституційних проблем розвитку туристичного сектору. В дослідженні представлено систему правових, організаційних, економічних та соціальних інструментів, які створюють умови для активізації інвестиційної діяльності в сфері туризму. Дослідження також дозволило виявити, що створення єдиного законодавчого акту, який регулює діяльність у сфері туризму, є нагальною потребою. Обґрунтовано, що інституційне забезпечення залучення інвестицій до розвитку туристичного сектору в Україні є комплексним процесом, що вимагає систематизації законодавства, підтримки інноваційних підприємств, модернізації підготовки кадрів та розвитку фінансових механізмів, що сприятиме сталому розвитку туристичної інфраструктури та залученню нових інвестицій.

Ключові слова: інституційне забезпечення, інституційні бар'єри, залучення інвестицій, туристичний сектор, розвиток туристичного сектору.

SUPPORT FOR ATTRACTING INVESTMENTS TO THE DEVELOPMENT OF THE TOURISM SECTOR

The article examines the institutional support for attracting investments to the development of the tourism sector in Ukraine, which serves as a key factor for creating a favorable investment climate and stimulating industry growth. The aim of the research is to analyze, systematize, and summarize the existing institutional foundations for attracting investments, as well as to develop recommendations for overcoming institutional problems in the tourism sector's development. The study presents a system of legal, organizational, economic, and social instruments that create conditions for activating investment activities in the tourism sector. The importance of state support, improving legislation, and developing effective financial mechanisms for attracting investors is substantiated. The research findings indicate that Ukraine has significant potential in the tourism sector due to its natural, cultural, and historical resources. It is revealed that the lack of systematic legislation, inadequate training of personnel, weaknesses in financial mechanisms, and the mismatch of the tax system with industry needs hinder the development of the tourism sector. The study also identified the urgent need for a unified legislative act regulating activities in the tourism sector. Special attention is paid to the role of government organizations that provide informational support and cooperation between the state and business, as well as their participation in developing tourism development strategies. The article presents examples of international cooperation and Ukraine's participation in international organizations' programs that promote foreign investment attraction. The necessity of creating effective financial instruments, including state subsidies and grants, to support new tourism projects is justified. The research emphasizes the importance of implementing tax incentives for enterprises in the tourism sector and developing informational platforms for convenient access to investment opportunities. It is argued that institutional support for attracting investments to the development of the tourism sector in Ukraine is a comprehensive process that requires the systematization of legislation, support for innovative enterprises, modernization of personnel training, and the development of financial mechanisms that will contribute to the sustainable development of tourism infrastructure and the attraction of new investments.

Keywords: institutional support, institutional barriers, investment attraction, tourism sector, tourism sector development.

JEL Classification L83; O22; G31

Постановка проблеми. Однією з основних умов сталого розвитку туристичного сектору є залучення інвестицій, які можуть забезпечити модернізацію інфраструктури, підвищення якості послуг та розвиток нових туристичних продуктів. Проте процес залучення інвестицій в цю сферу часто ускладнюється низкою інституційних бар'єрів, серед яких відсутність чіткої регуляторної бази, недостатня прозорість процедур, низька ефективність управління ресурсами та обмежений доступ до інформації. Крім того, недоліки в інституційному забезпеченні, такі як нестабільність економічної та політичної ситуації, можуть значно стримувати інвестиційну активність. Це обумовлює необхідність розробки та впровадження дієвих механізмів, які б сприяли підвищенню привабливості туристичного сектору для інвесторів, створенню сприятливих умов для їхньої діяльності та зміцненню інституційної спроможності. Отже, виникає потреба у дослідженні ефективного інституційного забезпечення залучення інвестицій для розвитку туристичного сектору та формуванні рекомендацій щодо його вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню питань розвитку туристичного сектору в Україні присвячено велику кількість наукових праць. Такі провідні вчені як Біль М. М. [6], Голубець І.М. [7], Колеснікова Г.В. [1], Крайник О. П. [6], Лепкий М. І. [4], Матвійчук Л. Ю. [4], Миронов Ю. [8], Пустоваров А. І. [3], Сидорчук О. Г. [2], Сіра Е.О. [7], Хандій О. О. [2], Яровий В.Ф. [5] та інші присвятили свої дослідження розробці та удосконаленню інституційного забезпечення розвитку туристичного сектору економіки України.

Незважаючи на широке висвітлення інституційних засад розвитку туристичного сектору України, деякі питання не розкриті в повній мірі, зокрема проблеми залучення інвестицій та інституційне забезпечення цього процесу, отже потребують ґрунтовного аналізу, систематизації та уточнення.

Мета статті – аналіз, систематизація, узагальнення наявних інституційних засад залучення інвестицій та розробка рекомендацій щодо подолання інституційних проблем розвитку туристичного сектору.

Виклад основних результатів дослідження. Інституційне забезпечення являє собою систему правових, організаційних, економічних та соціальних інструментів і механізмів, які створюють сприятливі умови для реалізації певної діяльності, досягнення цілей або вирішення проблем. Це поняття охоплює комплекс нормативних актів, державних установ, громадських організацій, правил, стандартів, процедур та інституційних структур, які забезпечують функціонування певного сектору або сфери діяльності[1].

В економіці та управлінні інституційне забезпечення часто використовується для опису структур та механізмів, які допомагають регулювати діяльність, підтримувати стабільність, залучати інвестиції або стимулювати розвиток. Воно включає як формальні інституції (закони, урядові органи, регуляторні

установи), так і неформальні (традиції, звичаї, норми поведінки), що впливають на поведінку учасників економічного процесу та сприяють досягненню встановлених цілей [2, 3]. Отже, інституційне забезпечення виступає базисом для створення умов, необхідних для ефективного функціонування певної сфери діяльності, формування сприятливого середовища для інвестицій, розвитку бізнесу, інновацій, підвищення конкурентоспроможності та загальної ефективності галузі.

Інституційне забезпечення залучення інвестицій та розвитку туристичного сектору є важливим аспектом, який передбачає створення сприятливих умов для інвесторів, полегшення процесу залучення фінансових ресурсів і гарантування стабільності інвестиційного середовища. В контексті України варто відмітити, що інституційне забезпечення залучення інвестицій в туристичний сектор є важливим аспектом, що визначає успіх галузі та її здатність до залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій.

Україна має значний потенціал у сфері туризму завдяки своїм природним, культурним та історичним ресурсам, і формування ефективного інституційного середовища стає ключовим чинником для розвитку цієї сфери. Державна підтримка відіграє важливу роль у створенні сприятливого інвестиційного клімату. Це включає ухвалення стратегічних документів, таких як Державна стратегія регіонального розвитку та Національна програма розвитку туризму, які передбачають заходи для залучення інвесторів, підтримки інфраструктурних проєктів та просування туристичних брендів [4].

В Україні діють різні державні та громадські організації, які сприяють розвитку туризму та підтримують інвесторів. Зокрема, Державне агентство розвитку туризму України, Міністерство культури та інформаційної політики, а також регіональні управління туризму займаються координацією дій, наданням інформаційних послуг та підтримкою інвесторів на різних етапах проєктів. Ці структури створюють платформу для співпраці між державою та бізнесом, що сприяє зниженню бар'єрів для інвесторів та полегшує реалізацію проєктів у сфері туризму. Важливу роль відіграє вдосконалення законодавчої бази, яка регулює інвестиційний процес та умови ведення бізнесу у сфері туризму. Останнім часом в Україні спостерігається поступове спрощення регуляторних процедур, що стосуються ліцензування, податкового регулювання та захисту прав інвесторів.

Окрім того, в Україні діють різні фінансові інструменти для підтримки інвесторів у туристичному секторі. Це включає державні субсидії, гранти, пільгові кредити, податкові пільги та інші механізми, що сприяють зниженню ризиків для інвесторів. Державно-приватне партнерство стає важливим механізмом залучення приватних інвестицій до великих інфраструктурних проєктів, зокрема будівництва готелів, туристичних комплексів та модернізації туристичної інфраструктури. Особливу увагу приділяють регіональним

ініціативам, спрямованим на розвиток туризму в конкретних регіонах України. Це можуть бути програми створення туристичних кластерів, розвитку зеленого туризму або збереження культурної спадщини. Активна участь місцевих громад і залучення ресурсів на місцевому рівні дозволяє підвищити туристичну привабливість регіонів і створити нові можливості для інвесторів [5].

Україна також активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Світова організація туризму (UNWTO), Європейський Союз, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку. Це сприяє залученню іноземних інвестицій, обміну досвідом та реалізації спільних проєктів з розвитку туристичної інфраструктури. Особлива увага приділяється підготовці кадрів для туристичної галузі. В Україні діють навчальні програми для підготовки фахівців у сфері туризму та індустрії гостинності, що дозволяє підвищити якість обслуговування та адаптуватися до міжнародних стандартів, які, своєю чергою, сприяють залученню інвесторів.

Маркетинг та просування туристичного потенціалу України є важливим напрямом інституційного забезпечення. Україна активно бере участь у міжнародних виставках, ярмарках та форумах, щоб продемонструвати свої туристичні можливості та привабити нових інвесторів. Створення брендів туристичних дестинацій, таких як Карпати, Львів, Київ, Чорне море, сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Крім того, для полегшення доступу до інформації та управління інвестиційними проєктами використовуються цифрові технології. В Україні створюються онлайн-платформи, що забезпечують прозорість інвестиційного процесу, доступ до інформації про туристичні об'єкти та інвестиційні можливості [6].

Отже, інституційне забезпечення залучення інвестицій до розвитку туристичного сектору в Україні є комплексним процесом, що включає державну підтримку, вдосконалення законодавства, розвиток фінансових інструментів, просування туристичних дестинацій та співпрацю з міжнародними партнерами. Ефективне використання цих механізмів сприяє створенню сприятливого інвестиційного середовища та сталому розвитку туристичного сектору як важливої частини економіки України.

Дослідження показали [4-7], що існують певні інституційні проблеми, які гальмують швидкість розвитку Українського туристичного сектору, зокрема:

1. Відсутня системність законодавства та нормативно-правовому регулюванні на регіональному рівні. Норми, які стосуються туристичної діяльності, розкидані по різних нормативно-правових актах, що належать до різних галузей права. Це часто призводить до неузгодженості, суперечливості та невизначеності правових положень, а також до відсутності єдиної термінологічної бази. Це створює додаткові труднощі для підприємців та інвесторів, що ускладнює їхню діяльність у галузі туризму.

2. Недосконалість законодавства щодо підтримки нових форм підприємництва в туризмі. Українське законодавство поки що не надає належної підтримки розвитку таких видів туризму, як агротуризм, екотуризм, чи гастротуризм. Це обмежує можливості для розвитку інноваційних туристичних продуктів та залучення інвесторів до створення нових бізнесів у цій сфері [7].

3. Проблеми професійної підготовки кадрів. Сучасна система підготовки спеціалістів туристичного сектору в Україні вимагає значних змін. Багато випускників вищих навчальних закладів мають недостатній рівень спеціалізованих знань та практичних навичок. Крім того, кількість підготовлених фахівців середньої та початкової ланки не відповідає потребам галузі, що знижує якість обслуговування туристів і стримує розвиток індустрії.

4. Слабкість ринкових механізмів фінансового забезпечення туризму. В Україні відсутні ефективні механізми залучення фінансування для нових туристичних проєктів, особливо для малих і сімейних підприємств. Проблеми з формуванням стартового капіталу та залученням інвестицій обмежують можливості для розвитку підприємництва в туризмі. Крім того, механізм розподілу доходів між рівнями влади не дає можливості місцевим громадам ефективно фінансувати створення нових туристичних об'єктів.

5. Недосконалість податкової системи. Податкова система України не стимулює розвиток підприємництва в туризмі. Відсутність спеціальних податкових пільг для підприємств, що працюють у туристичній сфері, стримує розвиток масових видів туризму, зменшує кількість робочих місць і знижує інвестиційну привабливість галузі.

6. Відсутність централізованої інформаційної системи у сфері туризму. Така система могла б включати дані про міжнародні, національні та регіональні програми й проєкти у сфері туризму, допомагаючи оцінювати стан і потенціал внутрішнього та зовнішнього ринку. Наявність подібної системи сприяла б залученню інвесторів, які могли б бути зацікавлені у фінансуванні нових проєктів, що розвивають туризм в Україні.

Зазначені проблеми гальмують розвиток туристичної галузі України та знижують її привабливість для інвестицій, обмежуючи можливості для розбудови туристичної інфраструктури та залучення туристів із-за кордону/

Для подолання основних інституційних проблем, що стримують розвиток туристичної галузі в Україні, необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на систематизацію законодавства, підтримку нових форм підприємництва, покращення підготовки кадрів, розвиток фінансових механізмів, реформування податкової системи та створення єдиної інформаційної платформи.

По-перше, важливо створити єдиний законодавчий акт, який регулюватиме діяльність у сфері туризму.

Об'єднання розрізаних нормативних актів, усунення протиріч та формування єдиної термінологічної бази спростить правове регулювання та зробить його прозорим і передбачуваним для підприємців та інвесторів. Крім того, варто розробити регіональні нормативно-правові акти, які враховуватимуть особливості розвитку туризму в конкретних областях України, що сприятиме регіональному розвитку та залученню інвестицій.

По-друге, слід удосконалити законодавчу базу для підтримки нових форм підприємництва, таких як агротуризм, екотуризм та гастротуризм. Це може включати розробку програм підтримки для інноваційних видів туризму, створення податкових пільг для підприємців, що працюють у цій сфері, а також спрощення процедур реєстрації нових бізнесів. Такі заходи стимулюватимуть розвиток різноманітних туристичних продуктів, залучатимуть інвесторів та відкриватимуть нові можливості для підприємців [8].

Третім важливим напрямом є поліпшення системи професійної підготовки кадрів. Освітні програми для підготовки фахівців у сфері туризму мають бути модернізовані з урахуванням міжнародних стандартів та вимог ринку. Слід залучати представників бізнесу до розробки навчальних програм, щоб забезпечити студентам актуальні знання та навички. Крім того, потрібно створювати системи стажувань, курси підвищення кваліфікації та програми перепідготовки, що сприятиме підвищенню якості обслуговування туристів та зростанню професіоналізму в галузі.

Четвертим завданням є створення ефективних фінансових механізмів підтримки туристичних проєктів, зокрема для малого та середнього бізнесу. Важливо забезпечити доступ до кредитування під низькі відсотки, державних грантів та субсидій для створення нових туристичних об'єктів. Вдосконалення механізму розподілу доходів між рівнями влади дозволить місцевим громадам отримувати достатні фінансові ресурси для розвитку туристичної інфраструктури, що сприятиме створенню нових робочих місць та розвитку регіонів.

Не мало важливим є реформування податкової системи у сфері туризму. Доцільно розробити податкові стимули для підприємств, що працюють у туристичній галузі, включаючи зниження податкового

навантаження для нових туристичних проєктів та запровадження податкових пільг для екологічно чистих ініціатив. Це сприятиме розвитку масових видів туризму, збільшенню кількості робочих місць та підвищенню інвестиційної привабливості галузі.

Також для подолання інституційних доцільно створення єдиної централізованої інформаційної системи у сфері туризму, яка об'єднуватиме дані про міжнародні, національні та регіональні програми та ініціативи. Така платформа полегшить доступ до інформації про інвестиційні можливості, допоможе оцінити стан ринку та потенціал регіонів, а також сприятиме просуванню України як туристичної дестинації на міжнародній арені. Це дозволить залучити нових інвесторів, підвищити конкурентоспроможність галузі та забезпечити її сталий розвиток у майбутньому.

Таким чином, вирішення інституційних проблем у туристичній галузі України вимагає комплексного підходу, що включає удосконалення законодавства, підтримку нових напрямків у туризмі, модернізацію підготовки кадрів, розвиток фінансових інструментів, податкове стимулювання та покращення інформаційного забезпечення. Це сприятиме залученню інвестицій, розвитку туристичної інфраструктури та збільшенню кількості туристів як з України, так і з-за кордону.

Висновки. Інституційне забезпечення розвитку та залучення інвестицій в туристичний сектор України є критично важливим елементом для забезпечення сталого розвитку галузі. В Україні існує значний потенціал для розвитку туризму завдяки багатству природних, культурних і історичних ресурсів. Однак наявні інституційні бар'єри, такі як нерегульованість законодавства, недосконалість підтримки нових форм підприємництва, проблеми з підготовкою кадрів та недостатня фінансова підтримка, стримують інвестиційні потоки та загальну конкурентоспроможність туристичного сектору. Систематизація законодавства, підтримка інноваційних форм підприємництва, вдосконалення професійної підготовки кадрів, створення ефективних фінансових механізмів та податкових стимулів, а також розвиток єдиної інформаційної системи — це ключові напрямки, які можуть суттєво поліпшити інституційне забезпечення туристичного сектору в Україні.

Список використаних джерел:

1. Колеснікова Г.В. Інституційне забезпечення розвитку фінансово-інвестиційної інфраструктури промислового регіону. Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр. Донецьк: ІЕП НАНУ, 2013. С. 149-170.
2. Сидорчук О. Г., Хандій О. О. Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки. Економічний вісник Донбасу. 2019. № 1(55). С. 157-163.
3. Пустоваров А. І. Інституційне забезпечення процесу цифрової трансформації управління розвитком національної економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 24. С. 164-169.
4. Матвійчук Л. Ю., Лепкий М. І. Організаційно-інституційне забезпечення розвитку регіональних туристичних ринків. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Актуальні проблеми економіки, 2019. №9(219). С. 106-118. DOI: 10.32752/1993-6788-2019-1-219-105-118
5. Яровий В.Ф. Сутність та вдосконалення інституційного забезпечення розвитку туристичної галузі на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 15. С. 156-159.

6. Біль М. М., Крайник О. П. Механізм державного управління туристичною галуззю на регіональному рівні: теоретико-прикладний аспект. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 228 с.
7. Сіра Е.О., Голубець І.М. Післявоєнне відновлення туризму в Україні. Економіка та управління підприємствами. 2022. Вип. 68. С. 155-158. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure68-27>.
8. Миронов Ю. Шляхи післявоєнного відновлення індустрії туризму в Україні. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2023. № 71, С. 64-68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-71-09>

References:

1. Kolesnikova, H.V. (2013) Instytutsiine zabezpechennia rozvytku finansovo-investytsiinoi infrastruktury promyslovoho rehionu [Institutional Support for the Development of Financial and Investment Infrastructure in an Industrial Region]. Upravlinnia ekonomikoju: teoriia ta praktyka: Zb. nauk. pr. Donetsk - Management of the Economy: Theory and Practice: Collection of Scientific Papers. Donetsk: IEP NAS of Ukraine: IEP NANU, 2013. P. 149-170.
2. Sydoruk, O.H. and Khandii, O.O. (2019) Instytutsiine zabezpechennia derzhavnoho rehulivannia sotsialnoi bezpety [Institutional Support for State Regulation of Social Security]. Ekonomichnyi visnyk Donbasu - Economic Bulletin of Donbas. No. 1(55). P. 157-163.
3. Pustovarov, A.I. (2019) Instytutsiine zabezpechennia protsesu tsyfrovoy transformatsii upravlinnia rozvytkom natsionalnoi ekonomiky [Institutional Support for the Process of Digital Transformation in Managing the Development of the National Economy]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Vol. 24. P. 164-169.
4. Matviichuk, L.Yu. and Lepkyi, M.I. (2019) Orhanizatsiino-instytutsiine zabezpechennia rozvytku rehionalnykh turystychnykh rynkiv [Organizational and Institutional Support for the Development of Regional Tourism Markets]. Rozvytok produktyvnykh syl i rehionalna ekonomika. Aktualni problemy ekonomiky - Development of Productive Forces and Regional Economy. Current Problems of Economics, No. 9(219). P. 106-118. DOI: [10.32752/1993-6788-2019-1-219-105-118](https://doi.org/10.32752/1993-6788-2019-1-219-105-118).
5. Yarovyi, V.F. (2017) Sutnist ta vdoskonalennia instytutsiinoho zabezpechennia rozvytku turystychnoi haluzi na rehionalnomu, natsionalnomu ta mizhnarodnomu rivniakh [The Essence and Improvement of Institutional Support for the Development of the Tourism Industry at Regional, National, and International Levels]. Holovni ta natsionalni problemy ekonomiky - Global and National Problems of Economics. 2017. Vol. 15. P. 156-159.
6. Bil, M.M. and Kraïnyk, O.P. (2011) Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia turystychnoiu haluziu na rehionalnomu rivni: teoretyko-prykladnyi aspekt. [Mechanism of State Management of the Tourism Industry at the Regional Level: Theoretical and Applied Aspects] Lviv: LRİDU NADU, Ukraine.
7. Sira, E.O. and Holubets, I.M. (2022) Pisliavoienne vidnovlennia turyzmu v Ukraini [Post-War Recovery of Tourism in Ukraine]. Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy - Economics and Management of Enterprises. Vol. 68. P. 155-158. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure68-27>.
8. Myronov, Yu. (2023) Shliakhy pisliavoiennoho vidnovlennia indus-trii turyzmu v Ukraini [Paths for Post-War Recovery of the Tourism Industry in Ukraine]. Visnyk Lvivskoho torhivno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky - Bulletin of the Lviv Trade and Economic University. Economic Sciences. 2023. No. 71. P. 64-68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-71-09>.